

VANN for 40 år siden

Om vannforsyning i Osloregionen og kloakkutslipp på Vestlandet

Av John Mikal Raaheim

John Mikal Raaheim er sivilingeniør fra NTH med mastergrad i historie fra UiO. Han er ansatt som spesialrådgiver i Tekna og redaktør for VANN.

Vann på nett

Som medlem av Vannforeningen kan du søke etter og skrive ut artikler fra tidligere årganger av VANN. De første artiklene i VANN ble publisert i 1966. Det er mye å ta av. Tilbudet er tilgjengelig fra nettsiden www.vannforeningen.no. I denne spalten finner du smakebiter fra VANN i 1973.

Bensinrasjonering og bro til Måløy

Krigen i Midt-Østen i oktober 1973, den såkalte Yom Kippur-krigen mellom Israel og Egypt, førte til oljekrise. Arabiske oljeprodusenter innførte oljeboikott av USA og Nederland og reduserte dessuten sin oljeproduksjon med 25 %. Fra november 1973 var bensinstasjonene i Norge stengt i helgene fra fredag kl 1900 til mandag kl 0500. Det ble også innført helger med kjøreforbud. Det ble også innført forbud mot å fylle bensin på kanner. Den 7. januar 1974 gikk man enda et skritt videre. Regjeringen vedtok å innføre bensinrasjonering for alle motorkjøretøyer fra 25. januar frem til 8. mars. Hver privatbil skulle få tildelt 80 liter drivstoff til bruk i dette tidsrommet. Bensinrasjoneringen ble opphevet allerede 8. februar. Mange leserinnlegg i avisene i ettertid inneholdt forslag om å beholde de bilfrie søndagene.

Måløybroen, landets til da lengste bro, ble åpnet 14. desember 1973. I dag er den bare den 8. lengste. Den 19. desember får sjøforsvaret meldinger om at en fremmed u-båt er observert ved Vikanes i Ytre Hardanger. Sjøforsvaret opplyser noen dager senere at det trolig må ha vært en stor fisk. En kveld i januar 1974 bøyer Uri Geller skjeer med sin magiske kraft på norsk TV. Mange finner også bøyd skjeer hjemme i kjøkkenskuffen etter denne opptreden.

Fremtidig vannforsyning i Osloregionen

I VANN nr 4 i 1973 var vannforsyning et slags hovedtema. Artiklene stammet fra møter i foreningen 3. september og 28. september. Det siste møtet ble holdt i Ålesund. Derav oppmerksomheten om Møre og Romsdal. Men hovedfokus var den fremtidige vannforsyningen for Oslo-/Akershusregionen. Hovedinnleder var regionplansjef Øystein Bergersen.

Bergersen innledet med å slå fast at vann vil være mangelvare i flere kommuner i løpet av noen år. De fleste kommuner er også avhengig av å finne nye vannkilder. Tidligere utredninger fra NIVA, Østlandskomiteen og Samarbeidskomiteen Oslo-Akershus, hadde konkludert med at

løsningen måtte være et regionalt vannforsyningssystem som utnytter større kilder med tilstrekkelig kapasitet. Aktuelle kilder ble vurdert til å være Randsfjorden, Hurdalssjøen og Mjøsa i nord og Holsfjorden/Tyrixfjorden, Glomma og Øyeren i sør. Grunnvannsforkomstene på Gardermoen inngikk også i vurderingene.

Fremtidig vannbehov var et viktig tema. Vannforbruket per person var forutsatt å øke fra 450 l/p.d. i 1975 til 620 l/p.d. i 2015, folketallet fra 792 000 til 1 264 000 i samme periode. Dette ga en økning i vannforbruk fra 517 775 m³/døgn til 1 143 900 m³/døgn frem til 2015.

I Asker og på Nedre Romerike var situasjonen allerede i 1973 kritisk. Romerikskommunene hadde allerede startet planlegging og utbygging av Nedre Romerike vannverk og her var det bare å holde frem som planlagt, men det var ifølge Bergersen ”viktig at tunneler og øvrige anlegg gis tilstrekkelige dimensjoner, slik at det kan bli mulig med samkjøring mellom de to forsyningsområder”. Oslo planla samarbeid med Bærum om utbygging av Holsfjorden, med tanke på å få Holsfjordvann til Oset renseanlegg ca 1980. Oslos Tekniske rådmann Ulrik Fredrik Beichmann hadde i samme nummer av VANN et innlegg om vannforsyning fra Holsfjorden. Han var spesielt opptatt av de utfordringer kommunene sto overfor når det gjaldt finansiering av dette anlegget som i tid måtte gjennomføres sammen med utbygging av det allerede planlagte sentrale kloakkanlegg for området.

Avslutningsvis viste Bergersen til en innstilling om ”Kommunaladministrative ordninger for visse oppgaver i Osloområdet. Et flertall i komiteen bak innstillingen hadde foreslått at Oslo og Akershus fylker sluttet sammen og at blant annet vannforsyning blir en del av den nye fylkeskommunens ansvar.

Kort om vassforsyning og avløp i Møre og Romsdal

”Når ein ser på kyst-Noreg, så er det eit nesten utruleg sundflerra landskap som saltvatnet når tak i og kontrollerar”. Slik innledet ingeniør L Nes sitt innlegg om ”Sjøledninger for overføring av drikkevann”. Men før det hadde fylkesingeniør

Hans Ulvestad gitt et overblikk over vassforsyning i Møre og Romsdal. Her hadde man om lag 135 vassverk som forsynte mer enn 100 personer og til sammen 145 000 personer, ca 65 % av innbyggerne i fylket. 85 000 personer var forsynt fra kommunale anlegg. Resten fra private andelslag. Det var desinfisering tilsvarende en tredel av folkemengden, sparsomt med rensing og liten og ingen klausulering av vannkilder som for det aller meste var overflatevann. Etter dette ga han en oversikt over foreliggende planer.

Mange mennesker bor på øyer i Møre og Romsdal. Både i Ålesund og Kristiansund ligger det meste av bebyggelsen på øyer. Sjøledninger for overføring av drikkevann var og er derfor et aktuelt tema i fylket. Nes beskrev i sitt innlegg utfordringer knyttet til materialvalg, valg av trase og bunnprofil, og last på og forankring av ledningene. Han konstaterte at plastledninger nå var på veg inn som materiale. Og han advarte avslutningsvis spesielt mot å bruke sementasbestør og PVC-rør ”på ujamn botn”.

Krav til kloakkutslipp i fjordområder på Vestlandet

”Siden 1940 har det i henhold til lov om vassdragene vært nødvendig å innhente tillatelse for utslipp av industrielt avløpsvann samt kommunale utslipp fra tettbebyggelse, større hotell, sykehus m.v. dvs. utslipp fra ca 25-30 personekvivalenter eller mer.” Denne historiske saksopplysningen innledet avdelingsleder Arthur Fleisjes orientering om ”Krav til kloakkutslipp i fjordområder på Vestlandet”. Fleisje var ansatt i Statens Vann og Avløpskontor.

Først fra 1.1.1971 kom det klare bestemmelser om sjøutslipp i Lov om vern mot vannforurensning. For vassdrag og sjøen nær vassdrag gjaldt loven all forurensning, også fra enkelthus. For sjøområdene gjaldt nå forenklet sagt de samme regler som tidligere gjaldt for vassdrag. Fleisje fremholdt at nødvendig utbedring av avløpsforholdene fra eksisterende bebyggelse med utslipp til saltvannsresipienter ville bli meget omfattende og kostnadskrevende. Det var derfor nødvendig å utarbeide rammeplaner for slike kloakkavløp i kommunene med klare priorite-

ringer av oppgavene slik at de alvorligste forureningsproblemene kunne løses først. Fleisje avsluttet i 1973 med å antyde som en høvelig fremdrift for arbeidet at man i løpet av 10 til 15 år ville ha løst eksisterende problemer i forhold til de utslippskrav som var stilt.

Omstridt nobelprisutdeling. Watergate ruller videre

Nobels fredspris ble delt ut 10. desember til USA utenriksminister Henry Kissinger. Han fikk prisen for sitt bidrag til å forhandle frem en avtale som førte til slutt på Vietnamkrigen. Han ble tildelt prisen sammen med Le Duc Tho, Nord-Vietnams sjefsforhandler, som imidlertid avviste tildelingen. Han var ikke alene om å protestere. Over 2000 demonstranter samlet seg i Oslos til protest. Hovedstaden i Nord-Vietnam, Hanoi, ble i desember 1972 utsatt for et omfattende amerikansk bombeangrep. Mange sivile ble drept. Protestantene mente å vite at var Kissinger som ga ordre om bombeangrepet for å fremme forhandlingsvilje fra motparten.

Watergate saken rullet videre. En ekspertgruppe konstaterer 15. januar at 18 minutter av en samtale mellom president Nixon og hans

topprådgivere ikke var slettet ved et uhell slik det ble hevdet, men slettet med overlegg. Fortsettelse følger. I slutten av januar 1975 begynte de israelske troppene å trekke seg tilbake fra vestbredden av Suez-kanalen etter at det var undertegnet en avtale mellom Israel og Egypt noen dager tidligere. Også Yom Kippur-krigen var definitivt slutt.

Kilder

Beichmann, Ulrik Fredrik. "Planer for fjernvannforsyning fra Holsfjorden til Oslo-området". *VANN nr 4 1973*.

Bergersen, Øystein. "Prinsipper for framtidig vannforsyning i Oslo/Akershus-regionen". *VANN nr 4 1973*.

Bjørnsen, Bjørn. *Norge etter 1945*. JW. Cappelens Forlag 1975.

Fleisje, Arthur. "Krav til kloakkutslipp i fjordområder på Vestlandet". *VANN nr 4 1973*.

Nes, L. "Sjøledning for overføring avdrikkevatn". *VANN nr 4 1973*.

Ulvestad, Hans. "Kort orientering om vassforsyning og avløp i Møre og Romsdal". *VANN nr 4 1973*.

Hvem Hva Hvor 1975. Chr. Schibsteds Forlag, Oslo 1974.